

ÞÓRUNN SIGURÐARDÓTTIR

TVÆR RITGERÐIR UM SKÁLDSKAP
Í KVÆÐABÓK ÚR VIGUR
(AM 148 8vo)

Á 16. OG 17. ÖLD höfðu prentaðar bækur evrópskra húanista um skáldskaparfræði mikil áhrif á bókmenntalíf í álfunni. Þær voru oftast samdar á latínu og áttu rætur í klassískum bókmenntum og mælskufræði forn-Grikkja og Rómverja. Markmið þessara rita var það helst að kenna samtímaskáldum að yrkja á nýlatínu í samræmi við klassíska hefð mælskulistar og óðfræði, en einnig að skýra og skilgreina klassískan skáldskap. Eitt áhrifamesta rit af þessu tagi er án efa *Poetices libri septem* eftir Ítalann Julius Caesar Scaliger (1484–1558), sem var skrifað á latínu og kom fyrst út á prenti árið 1561.¹ En þó að skáldskaparfræðin hafi, a.m.k. í byrjun, aðallega miðast við bókmenntir á latínu mátti þó einnig herma aðferðir þær sem hún kenndi upp á bókmenntir á þjóðtungum samtímans. Í lok sextándu aldar fara því að birtast ritgerðir um skáldskaparfræði á þjóðtungunum, þar sem byggt var á sama grunni og hinar latnesku, enda hefur þessi fræðigrein stundum verið nefnd „retórísk skáldskaparfræði“ (sbr. Plett 2004:87). Hér má til dæmis nefna Bretana George Puttenham (1529–1590), með *The Art of English Poesy* sem var fyrst prentuð árið 1589 og Sir Philip Sidney (1554–1586), með *The Defence of Poesy* sem var fyrst prentuð 1595,² Þjóðverjann Martin Opitz (1597–1639), en bók hans *Buch von der Deutschen Poeterey* kom fyrst út árið 1624,³ Danann Søren Poulsen Gotlænder Judichær

¹ Það hefur nýlega verið endurútgefið með þýskri þýðingu: Julius Caesar Scaliger. 1994–2003. *Poetices libri septem. Sieben Bücher über die Dichtkunst*. Útgefandi og þýðandi Luc Deitz. frommann-holzboog, Stuttgart-Bad Cannstatt.

² Nýleg útgáfa ritgerðanna er í: Sidney's 'The Defence of Poesy' and Selected Renaissance Literary Criticism. 2004. Útgefandi Gavin Alexander. Penguin Books, London.

³ Hún hefur verið endurútgefin nokkrum sinnum á síðustu öld, t.d. Martin Opitz. 1963. *Buch von der Deutschen Poeterey (1624)*. Neudrucke Deutscher Literaturwerke, Neue Folge 8. Richard Alewyn gaf út. Tübingen. (Sú útgáfa er reyndar byggð á útgáfu Wilhelms Braune frá 1876).

(1599–1668), en tvö rit eftir hann um skáldskaparfræði komu út á 17. öld, *Synopsis Prosodiae Danicae* 1650 og *Prosodia Danica* 1671,⁴ og að lokum Svíann Andreas Arvidi (um 1620–1673), með *Manuductio Ad Poesin Svecanam*, sem prentuð var 1651,⁵ svo að nokkrir séu nefndir.

Ekki er rúm í þessum inngangi fyrir ítarlega greinargerð um evrópska skáldskaparfræði frá tíma endurreisnar og barokks, en mun fleiri rit af þessu tagi voru samin en hér eru nefnd, sum prentuð en önnur varðveitt í handskrifuðum bókum. Sjónum verður á hinn bóginn beint að þætti Íslendinga í ritun skáldskaparfræða á sautjándu öld. Íslendingar áttu vitaskuld sína Snorra-Eddu til að hampa í þessu tilliti, og var hún skrifuð upp, úr henni unnið, gerðar við hana skýringar og hún þýdd á latínu og dönsku. Þekktustu verkin af þessu tagi eru án efa Laufás-Edda séra Magnúsar Ólafssonar (um 1573–1636), en hann er talinn hafa unnið að henni á fyrsta áratug sautjándu aldar (Faulkes 1979 I:15),⁶ og Samantektir um skilning á Eddu eftir Jón Guðmundsson lærða (1574–1658), sem munu vera samdar árið 1641 (Einar G. Pétursson 1998 I:19).⁷ Þessi tvö rit eru t.d. nefnd í kafla um íslenska höfunda ritgerða um skáldskaparfræði í bók Árna Sigurjónssonar, *Bókmenntakenningar síðari alda* (1995:121–124), sem hin einu á þessu sviði frá 17. öld. Árni telur að lítið sé til „íslenskra rita frá 17. öld þar sem vikið er að skáldskap“ (s. 121) og enn fremur að „skáldskaparfræði okkar — skrif og hugmyndir um eiginleika skáldskapar — [sé] í lágmarki á 17. öld“ (s. 124).

Ritgerðir um íslenskar bókmenntir frá þessum tíma eru þó fleiri en kemur fram í ofanefndu riti. Hér má t.d. nefna formála Guðbrands biskups Þorlákssonar fyrir sálmaþókinni 1589 en þar er nokkuð fjallað um bókmenntir og viðhorf til þeirra.⁸ Einnig má nefna kafla í Íslandslýsingu þeirri (*Qualiscunque Descriptio Islandiae*) sem kennd hefur verið Oddi Einarssyni biskupi og fjallar um íslenskar bókmenntir og bókmenntaiðkun í land-

⁴ Bæði þessi rit voru endurútgefin um miðja 20. öld í einu bindi: *Danske metrikere* II. 1954. Útg. Arthur Arnholtz og Erik Dal. J.H. Schultz forlag, Kaupmannahöfn.

⁵ Hún var endurútgefin nýlega: Andreas Arvidi. 1996. *Manuductio Ad Poesin Svecanam, Thet är/ En kort Handledning til thet Swenske Poeterij/ Verß- eller Rijm-Konsten*. Útg. Mats Malm. Svenska författare utgivna av Svenska Vitterhetssamfundet. Ny serie. Stokkhólmur.

⁶ Snorra-Edda í latneskri þýðingu Magnúsar var prentuð í Kaupmannahöfn 1665.

⁷ Fyrri ritið gaf Anthony Faulkes út 1979 en hið síðara Einar G. Pétursson 1998.

⁸ Séra Magnús Guðmundsson prófastur gaf formálann út með nútímastafsetningu í 2. hefti *Kirkjuritsins* 1972.

inu.⁹ Enn fremur voru tvær ritgerðir á latínu um íslenskar bókmenntir fyrri alda, skáldskaparmál og stíl, birtar sem viðauki við *Literatura Runica* eftir danska fornfræðinginn Ole Worm (1636 og endurpr. 1651), önnur eftir áður nefndan Magnús Ólafsson í Laufási og hin eftir Þorlák Skúlason (1597–1656) Hólabiskup.¹⁰

Ritgerð séra Magnúsar Ólafssonar var endurprentuð sem viðauki við útgáfu Anthony Faulkes á Laufás-Eddu ásamt enskri þýðingu (1979:408–415) en Faulkes virðist ekki hafa vitað að hún er til í íslenskri þýðingu í handriti frá s.hl. 17. aldar, sem nefnt hefur verið Kvæðabók úr Vigur (Faulkes 1993:102). Kvæðabókina skrifaði bóndinn Magnús Jónsson (1637–1702) í Vigur upp ásamt skrifurum sínum. Framan við ritgerð Magnúsar Ólafssonar í handritinu er önnur ritgerð samkynja, en þessar ritgerðir verða gefnar út hér að aftan.

Jón Helgason prófessor telur líklegt að Magnús Jónsson í Vigur hafi samið báðar þessar ritgerðir, enda væru þær skrifaðar upp af honum (1955:34–35). Sverrir Tómasson bendir hins vegar á að ritgerð Magnúsar Ólafssonar sem birtist á prenti í riti Ole Worms *Literatura Runica* 1636 sé til í íslenskri gerð í Kvæðabók úr Vigur (Sverrir Tómasson 1996:73; sbr. einnig Margrét Eggertsdóttir 2005:89–90). Mér sýnist að tilgáta Jóns um að Magnús í Vigur sé höfundur ritgerðanna hvíli alfarið á því að þær séu með hans hendi. Nú þegar sýnt hefur verið fram á að önnur þeirra er ekki hans smíð, þá er allsendis óvíst að hin sé það. Þó má vera að hann hafi þýtt aðra eða báðar, eða samið þá fyrri, en fá rök hníga að því önnur en þau að rithönd hans er á ritgerðunum, en Magnús skrifaði ekki aðeins upp ritgerðirnar tvær heldur stóran hluta kvæðabókarinnar, sem inniheldur ritverk eftir ýmsa höfunda, m.a. útdrætti úr *Literatura Runica* Ole Worms (bl. 77r–83r). Enn fremur má benda á að fyrirsögn fyrri ritgerðarinnar gæti gefið til kynna að hún sé hluti úr stærra verki, „Nú kemur um skáldskapinn að tala“, ef til vill einhvers konar Íslandslýsingu. Þó skal þess getið hér að í fyrri ritgerðinni kemur fyrir orðið „fundingskreytur“ en Magnús Jónsson þrúði, langafi bóndans í Vigur, notaði orðið fundning/fyndning um 'inventio' (sjá AM 702 4to, bl. 6r, sbr. Margrét Eggertsdóttir 2005:80).

⁹ Íslandslýsingin var gefin út 1971 á íslensku undir höfundarnafni Odds Einarssonar í þýðingu Sveins Pálssonar. Kafllinn um íslenska braglist og skáldmenntir er á s. 149–159. Menn eru ekki á einu máli um það hver samdi ritið (sbr. t.d. Einar Sigmarsson 2003).

¹⁰ Sjá umfjöllun um þessi rit í Margrét Eggertsdóttir 2005:89–92. Ritgerðirnar voru endurprentaðar í S. J. Stephanius. 1645. *Noræ vberiores*. Soræ. (sbr. Faulkes 1993:102).

Sigurður Pétursson hefur einnig fjallað um þessar ritgerðir í Vigurbók, aðallega þá fyrri, í ágætri grein í *Renaissanceforum* 3(2007), þar sem hann fjallar um tilvísanir höfundar ritgerðarinnar til lærðra húanista og klassískra höfunda.

Ritgerðirnar sem hér eru prentaðar bera það með sér að vera samdar af lærðum mönnum sem þekkja bæði fornar bókmenntir og kunna að beita klassískum mælskubrögðum. Höfundarnir vísa mjög í Snorra-Eddu en hafa einnig á takteinum klassískar hugmyndir um skáldskapinn og vísa til erlendra höfunda. Hér skal aðeins nefnt sem dæmi muninn á list og náttúru hjá skáldum, sem m.a. má finna hjá Hóراسi í *Ars Poetica*, og skáldið sem innblásið andlegum krafti eða í annarlegu ástandi, t.d. hjá Aristótelesi í *Um skáldskaparlistina*.¹¹ Hvort tveggja er fjallað um í síðari ritgerðinni. Fyrri ritgerðin fjallar um ýkjur og skreytur í sögum, rímum og kvæðum en hin síðari um íslenskan skáldskap, eðli hans, listfengi og lærdóm en einnig um skáldin og skáldskapargáfu. Báðar ritgerðirnar eru byggðar upp líkt og klassískar ræður og nota retórískar reglur ásamt ýmsum stílbrögðum og málskrúði að hætti lærdómsmanna endurreisnar og barokks. Báðar fjalla meira um reglur og aðferðir skáldskapar fremur en einstök skáld og skáldverk, og eiga það sameiginlegt með sambærilegum evrópskum ritgerðum frá þessum tíma (sbr. Alexander 2004:xxiv). Þær setja því fram kenningar um skáldskap og grafast fyrir um eðli hans og einkenni, þó að einnig sé minnst á ákveðin skáld og verk þeirra í síðari ritgerðinni.

*

Kvæðabók úr Vigur er varðveitt á handritasviði Stofnunar Árna Magnússonar í íslenskum fræðum undir safnmarkinu AM 148 8vo, skrifuð að mestu árin 1676–1677 af áðurnefndum Magnúsi Jónssyni, bónda og fræðimanni í Vigur, og skrifurum hans.¹² Handritið var ljósprentað 1955 á vegum Hins íslenska fræðafélags í Kaupmannahöfn og sá Jón Helgason prófessor um það auk þess að skrifa inngang sem prentaður var í sérhefti (B), þar sem hann gerir m.a. grein fyrir efni bókarinnar, skrifurum hennar, handritinu sjálfu, ferli þess og sögu.

¹¹ Þessar hugmyndir koma víða fram þar sem fyrri tíðar menn fjalla um skáldskap, nefna má t.d. Jón Ólafsson úr Grunnavík í *Hagbenki*, í kafla sem ber yfirskriftina „Ad skiaellda i Jslensku“ (1996:53–54).

¹² Fyrri ártalið kemur fyrir á bl. 76r en hitt bl. 213r.

Handritið er 344 blöð og seðlar með ýmsum höndum en mest með hendi Magnúsar, eins og kom fram hér að framan. Handritið er blaðmerkt 1–354 en tölusetning er ekki nákvæm, hlaupið er yfir blöð og auk þess hafa um 15 blöð týnst úr handritinu.¹³ Ritgerðirnar eru á bl. 30v–34r hin fyrri og 34r–38v hin síðari (ritgerð Magnúsar Ólafssonar í Laufási).

Titilsíða er fyrir bókinni og hljóðar svo:

Ein Afbragds Frödleg, listug, ægiæt, Skemteleg, Nitsøm og eftertektarijk Bök margz frödlegz og fallegs Vijsdoms, lærdömz, og þægelegra efterdæma. Innehalldande Marga ægiæta Kvedlinga Vijsur, Bragarhætte, og annad ægiætt fræde, Å medal hvørs ad er Historia umm Grænlandz Hættalags og annad þess Kona⟨r⟩. Samanntekenn og Skrifud af Virdulegumm Høf⟨d⟩ings [M]anne Magnuse Joons Syna [sic] Ad Wigur ä Isafiardar Diupe.

Handritið inniheldur bæði eldri skáldskap og kvæði frá samtíma Magnúsar Jónssonar, auk nokkurra kafla í óbundnu máli. Dálíttillar tilhneigingar gætir í kvæðabókinni að raða skyldu efni saman. Næst á undan ritgerðunum er að vísu kvæði sem inniheldur bölbænir og fúkyrði í garð djöfulsins en á undan því er „Hättalikill edur Bragarhættar, Kunstriikra Kuedlinga, Kurtejsra kuæda, Veglegra Vijsna, Listelegra liöda ...“ og á eftir ritgerðunum eru dróttkvæðar vísur um fornsagnakappa, dýrt kveðnar, og þar næst annar háttalykill.

Á miða sem bundinn er á milli bl. 30 og 31 stendur með hendi Árna Magnússonar: „Þetta um skaldskap ad skrifa i 4to. Er klart og confererad.“ Hefur Árni látið skrifa ritgerðirnar upp, e.t.v. til að nota í bókmenntasögu þá sem hann hafði í smíðum. Þessi uppskrift hefur ekki varðveist svo vitað sé, enda brunnu drög Árna að bókmenntasögunni í Kaupmannahafnarbrunnum 1728 (sbr. Jón Ólafsson 1738:54v).

Magnús Jónsson í Vigur var af áhrifamestu og ríkustu ættum landsins á sínum tíma. Faðir hans, sr. Jón Arason prófastur í Vatnsfirði, var sonur Ara Magnússonar í Ögri og Kristínar Guðbrandsdóttur Hólabiskups. Móðir hans var Hólmfríður Sigurðardóttir, sonardóttir Odds Einarssonar Skálholtsbiskups. Magnús var settur til mennta í latínuskólanum í Skálholti en hugur hans stóð ekki til æðri prófgráða og gerðist hann bóndi á Vestfjörðum. Hann varð snemma umsvifamikill handritasafnari og

¹³ Um þetta og arkaskiptingu handritsins má lesa nánar í Jón Helgason 1955:15–17.

bókagerðarmaður sem hafði marga skrifara í þjónustu sinni. Eitt hið elsta handrit sem vitað er að Magnús lét gera er Papp 4to nr. 16 sem varðveitt er í konunglega bókasafninu í Stokkhólmi, en það var skrifað árið 1654, þegar hann var á sautjándá ári (sbr. Jón Helgason 1955:8). Umfjöllun um handrit sem talin eru runnin undan rifjum Magnúsar er t.d. í fyrrnefndum inngangi Jóns Helgasonar (1955:7–14), grein Agnethe Loth í *Opuscula* 3 (1967), grein Jóhanns Gunnars Ólafssonar í *Skírni* 1956 og lítið eitt í grein Peters Springborg í afmælisriti Jóns Helgasonar (1969).¹⁴

Hér verða þessar tvær ritgerðir gefnar út stafrétt eftir handritinu með örlitlum frávikum í skriftartáknun. Stundum er a í framstöðu skrifað með lykku upp úr legg stafsins en það er ekki auðkennt hér. Ekki er gerður greinarmunur á ‘r’ og ‘z’, ‘s’ og ‘f’. Leyst er upp úr böndum með skáletri. Ekki er alltaf auðvelt að sjá mun á stórum stöfum og litlum en skrifari dregur t.d. stafina h og j oft stórum dráttum án þess að ljóst sé hvort hann ætli þeim stöðu stórs eða lítills stafs. Það er þó greinilegt í nöfnunum Hierönijmus og Haralldur að um stóran staf er að ræða og því gengið út frá því að h annars staðar sé lítill stafur. Aftur á móti setur skrifari oftast J í framstöðu orða og fyrir forsetninguna í. Einnig er oft vafamál hvort skrifað er ij eða ÿ í handritinu. Á örfáum stöðum setur skrifari lítinn staf í upphafi sérnafns en hér er slíkt samræmt. Greinarmerkjasetningu handrits er fylgt en á stöku stað er bætt við kommu innan oddklofa, einkum þegar hana vantar í upptalningu orða. Skrifari ritgerðanna skiptir oft upp samsettum orðum sem nútímamenn myndu hafa í einu lagi og er farið eftir því í útgáfunni. Þó skal það tekið fram að hann merkir ekki alltaf skiptingu milli lína. Þegar um er að ræða orð sem skipt er milli lína er þeim haldið í tveimur orðum þegar skrifari merkir ekki að um línuskil sé að ræða og skiptingin er milli samsettra orða, orðs og viðskeytis eða orðs og forskeytis, enda er slíkt gjarnan í tveimur hlutum annars staðar í textanum. Þetta er ekki gert þegar um skiptingar eins og Jrk-issefne, Stur-luson, nu-med, mä-le er að ræða. Blaðaskil eru merkt með lóðréttu striki í útgáfunni og blaðtal næsta blaðs sett á spássíu. Að lokum skal þess getið að griporð eru jafnan í handritinu en þau eru ekki skrifuð upp hér.¹⁵

¹⁴ Jóhann Gunnar Ólafsson fjallar nokkuð ítarlega um Magnús í Vigur, ætterni og æviferil, í þessari grein.

¹⁵ Ég þakka Haraldi Bernharðssyni góðar ábendingar varðandi útgáfuna og ónefndum ritrýni *Griplu* sömuleiðis.

Nu kemur vmm skálldskapinn ad tala.

Nu þö ad dräpur og flockar, bædi gamallra og jngre skállda, og fræde-
 manna, haffve vnder mis Jónnum döme og virdingu sumra | huorra offt-
 sinniss leiged, þä er það þö vjst, ad slijkar merkelegar frædemeniar eru
 þö einginn hiegöme edur rädlejsa, aff huórium kalle og kellingu orttar, og
 kuednar; helldur kurttejsleg kuæde, og dijir legar dikttaner, effter rettum
 liöda lógum, og vissum skálldskapar takmórkumm, aff forfórnum frædum,
 og skóruglegumm skálldumm samann settar marga hlute þeirrar alldar,
 minniss stæda Jnne bindande, Þesser skálldmenn skjirer og skórugleger
 saman töku, og vppreiknudu, med þess hättar liödum og vjsum, hraustra
 her manna, sterkra strijdzmanna og afrex kappa frábærar frægder, og voru
 i þeim metordum, og virdingumm sem nu eru Cancelerar edur rädgiefar,
 Renttumeijstarar, edur fie Hirdarar, og adrer dijrer dreinger, forsöktter frij
 herrar, edur hosker hóffdingiar, þuiad þess meir sem einn var lofgiarnare,
 og æffinnlegrar minningar astundunarsamre, þä batt hann i sinn vinskaf
 þui fleijre þess konar Jpparlegre, og med sier, üte og Jnne, J rösemi, og
 hernadarferdlógum flutte so ad þeirra frægder | og frammkuæmder, kinne
 þess betur, henttuglegar og liöslegar, aff þeim ad skjirast og vtmälást,
 stundum fiell þessum skálldum til nockur mannlegur breiskleijke, þuiad
 annad huórtt aff hóffdingia reijde skelfder, edur aff fiemütumm forspilltter,
 edur af hatre vppæster, edur aff vinätu vielader, og aff gunst gabbader, dröu
 þeir i hlie openn berann sannleijka, og villdu hann ei med liösumm ordumm
 vtskijra, helldur med skreijtnanna Jnnviklan, hiegömanz hilmingum, og
 dikttanna dulmælum, sónn rök og athafner¹⁶ dylia, og hylia, og þetta ä
 medal annara, eru rök, og Jrkissefne, til eirnra, og annara skreijtelegra
 og grunsamra fräsagna, sem i sógum og rijnum offt og ösialldann framm
 koma, og meir ijkiur enn sannde virdast meiga, Jafnuel þö skálldinn hafe
 vpp ä nockurn grunduóll sanndeikannz ätt stundum ad biggia. Ad nu soddan
 sagnanna Jkiur, leijfast stundumm (enn þö mióg sparlega, forsiallega, og
 kiænlega) J sógunnar [svo!] Jnn ad færa, | sierdeijliss það sem stodar til
 heýdar legs framm ferdiss, og lesarann giórer higginn og vitran, sem og

¹⁶ athafner] + ad *útstrikað*.

eirinn higginn *manna* gedzmune, hýra, og hressa, glada og listuga gióra, þui vanttar þá ecke sem med studninge effter dæma, og myndugleika mikils hättar sagnameijstara, þad aluarlega hallda og keppa, ad slijk *adur* nefnd stjilingar adferd meige framm fara, ä medal huórra er Hierönijmus Cardanus, huórs ord so hliöda j 80. Cap. 15. bökar, De rerum Varietate.¹⁷ ecke er þad last legtt fyrer sagnameijstarann, þö hann pryde söguna med skreijtne og ijkium þar hun er i sier annars tömleg, og löngsamleg, þö ad Titus Livius,¹⁸ hafe þar vid spornast, Enn Saxo Grammaticus¹⁹ þar aff lofast. Nu mætte einhuór seigia, og mier J gegn andsuara, ad sierhuór saga, og rijmna flokkur, eige ad vera sem ónnur meý, öspilltt, ökreinkt, skýrleg, heýdarleg, vamma laus, og hreinferdugleg; þui skulu smä skreijtur sagnanna

32 v og rijmnanna nockurz sinnislag hneigsla, effter þui þær | spilla ei sögunnar sannleijka, nie helldur skerda hennar atgiórlegleijka. Já ad sónnu, sagna og rijmna, skreijtur og ijkiur spilla ecke nie vigla sögunne, edur rijmna flokk ecke nijda þær, helldur prijda þær henne, Lijka sem gull og gimmsteinar, skjir lijffra meija lijcame, huórier þö eru ad sónnu hiner hreinferdugustu, Enn so sem vondar lauslætiss skiækiur gióra med skarttinu, enn berlegre og mikilfenglegre sinn lauslætis liötleika. J sama mäta, þö ad sagann edur flokkurinn sie margbreijttur, fiólordur og Jfergrips mikill, enn þö aull ästædann og Jnnehallded falsad og logied, þä reingest slijktt maklega, og forakttast rettelega, so sem dristug og dramblät J þessum sýnum öhrödre huórs vegna huór einn rijmnaflokkur ä ecke ad vera öprijddur, eckj berligur, ecke fäligur, ecke daufligur, helldur prijdeligur, blömligur, skrautbuinn, fiól menneligur, lidligur, og lijffligur, äualltt þö heill og fullkomligur, og sem eg skilld sagtt haffa, öspillttur og sömasamligur. Sumer vilia öldungiss burt sküffa sumum rijmnanna smäskreijtum, sem hingad og þängad

33 r eru Jnnslettar, edur Jnn | færðar, so sem rijmnanna rögsemðar överdugar, og þeirra vegna gióra þeir skälldinn fyrer lijge ad skullda, mióg rängsnuinn dömur munde verda vmm þad sem hingad og þängad er dreiged og til færтт, aff Jmsum skälldum J adskiliann lega rijmna flocka, og grunsamlegt kann mörgum virdast, eff vier skilldum þess vegna þad ei fyrer satt hallda, edur minsta koste lijklegett, aff þui þad er ecke lijkktt vorum alkunnum hlutum,

¹⁷ Hieronymus Cardanus (1501–1576) var ítalskur stærðfræðingur og heimspekingur. *De varietate rerum* var fyrst prentað 1557. Skýringar eru fengnar úr *Íslensku alfræðiorðabókinni* I–III nema annað sé tekið fram.

¹⁸ Livius Titus (c. 59 f.Kr.–17 e.Kr.), rómverskur söguritari.

¹⁹ Saxo Grammaticus (d. um 1220), danskur sagnaritari.

sidumm og hättum, nie helldur sýnest sambíöda, vorum listumm og vitzmunum, og ef vier eirninn fastlega keppumm, ad vier óngu audru trua eigumm, enn þui vier auduelld lega skilium, og med hugferde einu begriipum, Þad er og ei än ordsaka tilheijrelegt, ad vier vmmlydumm og tilhlidrum vid skälldinn, þö þau skeike og skeijke nockud aff sannleikanns stigum, sierdeijliss þä þaug skriffa og samantaka, gamlar meniar og forn fræde, þui huad hellst sem vier seigium edur tolum vmm skälldinn, þä ä þad so ad vpptakast, ad vier þar til huga rennum, og þess minnustum ad þeir menn sieu, og strax þä ei aff virdumm, þö þeir med nockre skreijtne | og ijkium, 33 v meige blanda nockud, þui so sem eirn siödrope kann ecke lijtinn læk, (Enn sijdur stor vatz fóll) sallttann ad giöra. So kann og ecke heill rijmna flockur lyginn ad seigias, þö ad nockud skreytt meige þar inn smeigias. Já ad sónnu, þad kann ei ad ske, ad vier ei stundumm tælunstum J þuij sem längtt er verande frä voru minne, sierdeijliss J effnum framande þiöda, Og valla heijrest nockud þad skälld til vera huóriu ad eckj nockrar ijkiur, so sem annad käm edur fleckur vid lode. Þar fyrer kann valla nockud þad skälld ad finnast, sem ei nockud ijke, edur vppskrökue, enn eckj meigumm vier þar aff äliktta, ad vier skulumm þess vegna allar Rijmur og kuedlinga frä fælast. Slijkar og þuilijkar fundinga skreijtur, og gaman ijkiur, geffur nög lega aff sier vor gamla og alkunnuga Jslenska Edda, aff Snorra Sturlu syne lógmanne Anno 1215 Saman skriffud(,) huór bök ad er marghättadra menia gamallra, hin gagnaudugasta hirdsla, og handrade, huórre greindre Eddu ónnur heffer þö vered miklu Elldre, sem þeim gamla Ödinn heffur eignud verjed, So vier hóffumm valla effter hundradasta partt hennar, vtann 34 v siälftt naffnid, og þad vier hóffumm heffde aulldungiss forfalled, heffde greindur Snorre Sturluson ei nockurn Lit ägiórtt hennar skugga, þö helldur enn sialfum bolnum vppe ad hallda.²⁰

²⁰ Þessi efnisgrein er tekin úr bréfi Brynjólfs biskups Sveinssonar til Stephaniusar 1641 sem var prentað í *Nota uberioris* 1645 (sjá m.a. *Corpus poeticum boreale* I:xxx). Sbr. Jón Helgason 1955:34.

[Magnús Ólafsson í Laufási]

Wmm Sama Effni.

Eff eg segde ad vor Jslendskur skálld skapur, Jffergeinge edur Jffergnæffde ad Lyst, snille, kraffte, og verkan, allra annara þiöda og tungumäla, liöd og lagirde, kuæde og kuedlinnga, þa munde eg eckertt öfimleggt, edur ösnoturleggt þar vmm herma, edur framm bera, og eff eg meinte, sem eg mier J hug feste, ad vor greindur Jslendskur skálldskapur, etiade kappe vid annara skálld skap, þa kann ske ad sä hinn same hielde mig ecke villt fara, sem J vorum skálldskap være frægur, og forfarinn, sem og eirninn hann fullkom lega, med snilld og snoturleika kinne og numed heffde. þuiad so mórg menntta blömostur(,) figuru mäl, margbreittar hlutanna naffngiffter, og kenningar aff gömlum dæme sógum, lidlega, breijtelega, og mirkuu mäle

34 r näkuæmlega tildregnar heffur þesse vor skálldskapur, | ad eg meina þad kunne ecke edur valla nockrum framande edur ökendumm ad vtskijrast. Huad vmm, siälfer Jslendsker sem ecke hafa skálld skapar gäffu nockra þeiged, af gömlum liöda menium, og Eddu rókumm, kunna þad eckj ad nema edur skilia, nie helldur nockra grein ä ad giöra, og þesshättar skálldskap, sem er annarlegur og frákinia almennelegu mälfære hafa þeir gömlu äsamäl kallad, sem þö er vortt mälfære, enn þö dulinn og hulinn, mirkur og vanduaфинн fyrer vorum skilninge. Þesse er nu ordsökinn huar fyrer Jafnvel vellærdumm mónnum, huórium vortt tungumäl er ökunnigt sierdeijliss þar sem vier skulum j Eddu kenningum þeirra vtlegging brüka, þa kunnum vier þeim eige þar vti ad samsinna, jafn vel þö ad Eddu mäl fære, marghättadar og langt ad dregnar hlutanna kenningar kunne ä Lätijnu ad vtsetiast, samt sem ädur ordanna prijde, vigttug ord snille og riettur og sannur Eiginn legleijke, effter þui sem vortt tungumäl hliödar, kann ónguanneiginn ad audsýnast, nie vtbjstast, af meire losta og lysteseme, verdur hier aff siälfum

35 v brunninum, vatnid drucked, og vtsoped. | Þar med og eirninn, er Edda Saman skrifud til gagnns og nytsemda J voru tungumäle, og allra hellst þeim, sem sierdeijliss skálldskapar gäfu þeiged hafa, meijnande hana þeim frammar audrum, hentesamlegast og hagfeldast hugada vera, so mórg eru

Liöd, dräpur (>) rijmur og bragar hætter, J vorumm Jslensskum skálldskap ad þad kann ecke ad frammtefast edur vppreijknast, so marguijslega og snille lega, suara sier Jnn birdiss, bök stafanna, atkuædanna og ordanna samhliödendur, ad þeir sem þar vppä heijra og tilhlýða, hýrast og hressast þar aff med Jnde, og effterlæte furdann lega, ef gaumgiæfft er granduarlega ad öbriäladre filgis spekt, þriggia sierdeijliss hófud hliödstafa, i huörre Erindiss hendingu, Jafnmörg atkuæde, Jaffn mismunur, edur tóna hättur, stuttur eda längur og annad þessu liktt, og ónguanneiginn brükast J vorum skálldskap færre vareigder, leijfe, figurur, og annarlegar þýdingar, helldur enn J Lätijnskum skálldskap siälfra hófud skálldanna. Hier ad auk J gómlum kuedlingum eru so margar | ordfurdur lidlegar og snotrar, ad j 35 v einu erinde haffa þeir Jnneluktt, tuó edur fleijre liöda efne, og skilnings greiner, sem sier ä vijxl suara, huad þeir hafa kostgiæfelega gaum giæfft, og grundad, so marger eru þar Jnne og fyrer hittast Logogrijphi, mälrökar, og gaman ikiur artuglega tilfundnar, so ad Jaffnvel siälfumum hóffud skálldunum verdur hier ad övpplejsannlegt vandræde, og lesendurner þö ordinn skilie þä skilia þeir lijtad edur eckertt vm siälfftt effned, Enn þessare vorre skálldskapar lyst þä hæle eg ecke þar fyrer so mikelega ad eg J þessu tungu mäle er Jnne borinn og barnfæddur, edur og hier af lijtinn smeck og nasavit þeiged, helldur þess vegna ad þesse lyst er sierdeijliss og stók gäfa, full aff menttum, lyst og näme, huórtt hid sama eitthuórtt vortt bök lærdtt skálld, og J þessare lyst fröd lega vppmentadur, kann auduelld legar med sinne nälägd, einum skarp skiggunnum og snar vitrum manne, þö vortt tungumäl meige ökunnugt vera, firer siöner setia. Hier næst og frammar, hefur vor skálld skapur, þad enn eitt sierdeijliss legtt til ad bera, ad Jafnuel þö i almennelegum tungumälum huór einn, effter sid og skicke | sijns landskapar 36 r kunne liöd ad diktta, ord ad binda, og sier til gagns edur gamanns ad snua, samtt verdur einginn sä skálld J voru tungu mäle, og ecke än störrar mädu, og erffidissmuna, getur nockur þann auduelldasta bragarhätt edur ferskeitt Erinde, med rettre artt saman komed, Jaffn vel þö hann þad freklega girmest, vtann hann sierdeijliss lega skálldskapar gäffu hafe þar til þeiged, og so sem af nockurz konar skálldskapar andagifft þar til stiörnest, huór skálldskapar gifft ad sönnu, so sem adrar nätturunnar hreijfingar til falla og hlotnast, sumum meire, sumum minne, sumer gióra kuedlinga lid lega, forhuxader, nockrer af äkafre andagifft med nockurz konar hradmælge og mälfime frammm ausa strax af stundu siälfkrafa og öfor þeinkttter, og övid-

buner, allra handa bragar háttum, so allt huad þeir áforma ad tala, og fram-
 seigia, verdur alltt skálld skapur, og kuedlingar, so sem þad frábæra skalld
 fordumm hiá þeim Rómversku, vmm sijna skálldskapar gifft, og gáfu med
 kende, og eckj er þeim greijdare sundurlaus enn bundinn ræda. legdu þad
 36 v viss | og glógg kennemerke, og ecke er þad vndann fellande nie yfer
 þeigiande, ad þesse nátturu hreiþffing er skórpust og ákóffust med niju
 tungle, og ad eitt þiöd skálld þá hann audrum skálldskapinn fram-
 edur þá hann siálfur kuedur, og semur kuedlingana af marke og aluóru, þá
 má þier sä virdast, annad huórtt vijn druckinn, edur hálfgalinn, edur so sem
 af nockurs konar suip legu æde, fängenn og hertekinn, og þetta nátturu lag
 siest oft lega, Jaffnvel aff ökendum, med sierdeilis látæde, og vidbragde,
 huórtt ad vier Skálldvijn-*gl* almennelega nefna giórumm. Nockrer eru þeir
 sem hallda, ad vor skálldskapur hafe, furdann legann krafft, og verkan bæde
 vmm Jlltt ad gióra, og Jllu ad affstijra, huar kann ske dæme meige til finn-
 37 r ast. Sama krafft tileignade sä vessunum sem ecke efade sig ad seigia.
 Carrmina vel Cælo possunt deducere Lunam.²¹ huórs vegna ad nockrer
 higgner menn aff vorum gómlum forfedrum hafa þetta ord tæke, so sem
 annad heilræde effter sig läted. ad ei Skule Skálld eria. Eirinn | er vitnad
 til Socratis²² rædlagningar, ad Huór sem vill hölpinn vera, ä heilsu og
 heijdre, än hneisu og hnidrunar, hann skule varast skálld sier ecki ad övin
 gióra. J huad micklum häuegum og virdingum vor gómlu skálld vered haffa,
 hiá framande köngum,²³ herrum og hóffdingium, sem ä voru tungu mäle
 nockurtt skinbragd hafft haffa, huór vor skálld þeirra snilldar verk, og
 frábærar frægder, hafa med kurteijsum kuedlingumm, dijrlægum drápum,
 og fagur legumm flockum, sijnum effterkomendum geimtt og foruarad, þar
 aff er augliöst, ad þeir hafa aff þeim þeigid gullhrijnga, gullrekinn vopn,
 skarlatz skickiur, og adra þess háttar mike lega stór skeinke, gáfur, og
 gersemar og first og fremst þad Jffer tekur, þá hafa þeir sier for þienad,
 siálfra könganna villd og vináttu, suo sem gamlar sógur og historiur alluijda
 votta og vtuijsa, og so ad eg aff mórgumm fäa ä naffn neffne. Sä loffleige

²¹ Þetta er úr Hirðingjaljóðum Virgils eða Eclogae: carmina vel caelo possunt deducere lunam (í lauslegri þýðingu: Söngvar geta jafnvel dregið mánann niður frá himninum). Sjá Virgill. 1978, VIII:70.

²² Sókrates (469?–399 f.Kr.), grískur heimspekingur.

²³ Fyrst skr. skálldum en sviþi settur um orðið og köngum skrifað á spássiu að því er virðist með sömu bendi.

köngur Öläffur Triggsason Norex köngur haffde J sinne hird og höllu ä medal annara Hallfred vandræda skälld Jslenndskann | huórium hann frá 37 v
heidnum sid snere til Christelegrar truar og J skjirninne veitte hann honum Gudsyfiar, huórium manndröp J hanzz eiginn höllu, fremiande, herfelega, gaf hann honum lijf sitt afftur af göduilia, ad fridudum og for lijktum frændumm hins vegna, og sæmde hann þar thil mógum gióffum, vmm þennann Hallfred seiger so J sógu hanzz ad effter frá fall köngsins hafe hann alldrei gladur vered, og er so sagtt ad Elska til köngsins, hafe hin hellsta ordsök til hanzz dauda verid. Öläffur köngur Haralldz son haffde og med sier J fride og strijde, þriä nafn kenda filgiara vorumm aff landzmónnum, sem skälld voru, Sigurd(,)²⁴ Þormöd, og Geijrmund²⁵ Gullbrä, Vmm Sigurd er þad skriffad, ad J sundurlausre rædu haffe hann mäl stadur verid Enn J kuedlingum hinn hradaste, og mäl huataste, ecke ölijka og vmm Virgilius²⁶ er skriffad, ad hann hafe vered sein fær i tale, so hann virdtest sem annad ölärdt drussamenne. Þormödur og eirinn i Stiklastada bardaga, strijdande med fir sögdum könge, villde eckj effter hann fallinn leingur Liffa, helldur strijdde sem ä kafast | J meiginn hernum, þar til hann 38 r
daudlega særdur veijk frá orustunne, og þä daud vona vijdfrægde hann med kuedlingumm sijns köngs velgiórninga, hreiste, og hug prijde, huórier enn nu til eru. ad sijdustu haffde su strijdz hetia, Haralldur köngur Sigurdarson, J sinne hird og herfórum, sier handgeinginn vijdfrægt þiöd skälld, Þiödölff ad nafne hvinverskann, aff nordlensku hierade J Jslande, so nefndan. Hier ad auk voru vijd fræger nockrer adrer, J könganna höllum, þeir ed skälld voru Jslandsk, so sem J Danmórk, Suijarijke, og Einglande, sem og hiä audrumm höffdingium, sem of längt er vpp ad reijkna, sem hiä þeim hafa hä metord, og störar gäfur v'r bijtum bored, þesse skälld hafa og eirinn höffdingia reijde, med sijnum skälld skap og kuedlingum, stillt og sefad, og lijffz og lima sier afftur afflad, so sem vmm Eigil Skallagrijmsson og Braga skälld sögur og historiur vt vijsa, og enn þö ad þetta, gamla retta, annadhuórtt danska edur norska tungu mäl, haffe ad mestu leijte J þessum löndum vte hiadnad, og fra viked og haffa þess vegna soddan skällda vegur og | virding þar med forgeinged og vnder lok lided, þuiad ä ökendumm er 38 v
ästar þocke einginn, samtt sem ädur eru enn nu mörög skälld J Jslande fim

²⁴ Þ.e. Sighvatur (sbr. Jón Helgason 1955:34).

²⁵ Þ.e. Gissur (sbr. Jón Helgason 1955:34).

²⁶ Virgill eða Publius Vergilius Maro (70–19 f.Kr.), höfuðskáld Rómverja.

og frábær, huórs tungu mál *enn* nu allra best þar vid hellst, og vardveitest, huórier *eckj* alleinasta heidnar meniar, er hiä Eddu einkann legast heima eiga, helldur og eirninn heilagar historiur, med einfólldum og skilianlegum skálldskap J kuedlinga, psalma og vijsur, snua og vmmhuerfa, og Christ-inndöminum vor ä medal nytsamlega medbijta. Öskande være ad þessa gudz gäfu villdu allir med þóckum taka, og þacklätu gede ad sier fadma. Enn so sem þad ad ä sinne Föstur Jórdu er *eckj* þacknæmur nockur spämadur, so og valla skälld og fræde madur.

Skálldskapar er kunnur krafftur,
 koste *hanns* fer alldrei afftur,
 männann leider liöda rafftur,
 laggt ä Jórd þar ei var skafftur.²⁷

²⁷ Vísan er ort út af latneska orðtakinu á bl. 36v (sbr. Jón Helgason 1955:34).

HEIMILDASKRÁ

Handrit

Add 3 fol.

AM 702 4to

AM 148 8vo

Prentuð rit

- Alexander, Gavin. 2004. Introduction. *Sidney's 'The Defence of Poesy' and Selected Renaissance Literary Criticism*. Útg. Gavin Alexander. Penguin Books, London.
- Aristóteles. 1976. *Um skáldskaparlistina*. Íslensk þýðing Kristján Árnason. Hið íslenska bókmenntafélag, Reykjavík. Lærdómsrit Hins íslenska bókmenntafélags.
- Arvidi, Andreas. 1651. *Manuductio Ad Poesin Svecanam*. Strängnäs.
- Arvidi, Andreas. 1996. *Manuductio Ad Poesin Svecanam, Thet är/ En kort Handledning til thet Swenske Poeterij/ Verß- eller Rijm-Konsten*. Útg. Mats Malm. Svenska författare utgivna av Svenska Vitterhetssamfundet. Ny serie. Stokkhólmur.
- Árni Sigurjónsson. 1995. *Bókmenntakenningar síðari alda*. Heimskringla/Háskólaforlag Máls og menningar, Reykjavík.
- Danske metrikere* II. 1954. Útg. Arthur Arnholtz og Erik Dal. J.H. Schultz forlag, Kaupmannahöfn.
- Einar G. Pétursson. 1998. *Eddurit Jóns Guðmundssonar lærða*. I. Inngangur. Stofnun Árna Magnússonar, Reykjavík. Rit 46.
- Einar Sigmarsson. 2003. Glímt við gamla gátu. Hver er höfundur Qualiscunque descriptio Islandiae? *Saga* 41(1):97–133.
- Faulkes, Anthony. 1979. Introduction. *Edda Magnúsar Ólafssonar (Laufás Edda)*, s. 13–186. Útg. Anthony Faulkes. Two Versions of Snorra Edda from the 17th Century. 1. bindi. Stofnun Árna Magnússonar, Reykjavík. Rit 13.
- Faulkes, Anthony. 1993. *Magnúsarkver*. The Writings of Magnús Ólafsson of Laufás. Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi, Reykjavík. Rit 40.
- Guðbrandur Þorláksson. 1972 (1589). Formáli Guðbrands biskups Þorlákssonar fyrir sálmabókinni 1589. Útg. Magnús Guðmundsson prófastur. *Kirkjuritið* 38(2):124–130.
- Horatius. 1978. *Horace Satires, Epistles, Ars Poetica*. Ásamt enskri þýðingu eftir H. Rushton Fairclough. Harvard University Press, Cambridge, Mass. The Loeb Classical Library 194.
- Íslenska alfræðiorðabókin* I–III. 1990. Bókaútgáfan Örn og Örlygur, Reykjavík.
- Jóhann Gunnar Ólafsson. 1956. Magnús Jónsson 1637–1702 (Vigur). *Skirnir* 130:107–126.
- Jón Guðmundsson. 1998. *Eddurit Jóns Guðmundssonar lærða*. *Samantektir um skilning á Eddu og Að fornu í þeirri gömlu norrænu kölluðust rúnir bæði ristingar og*

- skrifelsi*. 2. bindi. Einar Gunnar Pétursson gaf út. Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi, Reykjavík. Rit 46.
- Jón Helgason. 1955. Inngangur. *Kvaðabók úr Vigur*. AM 148, 8vo. Íslenskt rit síðari alda 2. flokkur. Ljósprentanir. 1. bindi B. Hið íslenska fræðafélag, Kaupmannahöfn.
- Jón Ólafsson. 1996. *Hagþenkir*. JS 83 fol. Þórunn Sigurðardóttir sá um útgáfunu. Góðvinir Grunnavíkur-Jóns og Hagþenkir, félag höfunda fræðiritu og kennslugagna, Reykjavík.
- Jón Ólafsson. 1728. Apparatus ad Historiam Literariam Islandicam. Óprentuð ritgerð varðveitt á handritasviði Stofnunar Árna Magnússonar í íslenskum fræðum undir safnmarkinu Add 3 fol.
- Judichær, Søren Poulsen Gotlænder. 1650. *Synopsis Prosodia Danicæ*. Kaupmannahöfn.
- Judichær, Søren Poulsen Gotlænder. 1671. *Prosodia Danica, eller danske Rimekunst*. Kaupmannahöfn.
- Kvaðabók úr Vigur*. AM 148, 8vo. 1955. Íslenskt rit síðari alda. 2. flokkur. Ljósprentanir. 1. bindi A. Hið íslenska fræðafélag, Kaupmannahöfn.
- Loth, Agnete. 1967. Om håndskrifter fra Vigur i Magnus Jónssons tid, tre bidrag. *Opuscula* 3:92–100. Bibliotheca Arnarnæana 29. Kaupmannahöfn.
- Magnús Ólafsson. 1636. Dn. Magni Olavii de Poesi nostra discursus. Í Ole Worm, *Literatura Runica*. Kaupmannahöfn. [Endurpr. ásamt enskri þýðingu A. Faulkes: *Edda Magnúsar Ólafssonar (Laufás Edda)*, s. 408–415. Útg. Anthony Faulkes. Two Versions of Snorra Edda from the 17th Century. 1. bindi. Stofnun Árna Magnússonar, Reykjavík. Rit 13.]
- Magnús Ólafsson. 1665. *Edda Islandorum*. Kaupmannahöfn.
- Margrét Eggertsdóttir. 2005. *Barokkmeistarinn. List og lerdómur í verkum Hallgríms Péturssonar*. Stofnun Árna Magnússonar, Reykjavík. Rit 63.
- Oddur Einarsson. 1971. *Íslandslýsing. Qualiscunque descriptio Islandiae*. Sveinn Pálsson sneri á íslensku. Formáli eftir Jakob Benediktsson. Reykjavík.
- Opitz, Martin. 1624. *Buch von der deutschen Poeterey*. Breszlaw.
- Opitz, Martin. 1963. *Buch von der Deutschen Poeterey (1624)*. Neudrucke Deutscher Literaturwerke, Neue Folge 8. Richard Alewyn gaf út. Tübingen.
- Plett, Heinrich F. 2004. *Rhetoric and Renaissance Culture*. Walter de Gruyter, Berlín og New York.
- Puttenham, George. 1589. *The Art of English Poesie*. London.
- Scaliger, Julius Caesar. 1561. *Poetices libri septem*. Lyon og Genf.
- Scaliger, Iulius Caesar. 1994–2003. *Poetices libri septem. Sieben Bücher über die Dichtkunst*. Útgefandi og þýðandi Luc Deitz. frommann-holzboog, Stuttgart-Bad Cannstatt.
- Sidney, Sir Philip. 1595. *The Defence of Poesie*. London.
- Sidney's 'The Defence of Poesy' and Selected Renaissance Literary Criticism. 2004. Útgefandi Gavin Alexander. Penguin Books, London.

- Sigurður Pétursson. 2007. Saxo og Cardanus. Yderst mod Norden. *Albvm amicorum. Renaissanceforum* 3. www.renaissanceforum.dk.
- Springborg, Peter. 1969. Nyt og gammelt fra Snæfjallaströnd. Bidrag til beskrivelse af den litterære aktivitet på Vestfjordene i 1. halvdel af det 17. århundrede. *Afmælisrit Jóns Helgasonar 30. júní 1969*, s. 288–327. Heimskringla, Reykjavík.
- Sverrir Tómasson. 1996. „Suptungs mjöðurinn sjaldan verður sætur fundinn“. *Guðamjöður og arnarleir. Safn ritgerða um eddulist*, s. 65–89. Háskólaútgáfan, Reykjavík.
- Virgill. 1978. *Virgil* I. Eclogues, Georgics, Aeneid I–VI. Ásamt enskri þýðingu eftir H. Rushton Fairclough. Harvard University Press, Cambridge, Mass. The Loeb Classical Library 63.
- Porlákur Skúlason. 1636. *Literarum Runicarum in Poësi usum uberius declarans*. Í Ole Worm. *Literatura Runica*. Kaupmannahöfn.

ABSTRACT

The best known work on Icelandic poetics is undoubtedly Snorra-Edda, written in the thirteenth century, transcribed and translated in the late Middle Ages and the Early Modern period. Major seventeenth-century poetics based on the Edda are “Laufás-Edda” by Magnús Ólafsson, pastor at Laufás in the north east of Iceland, and “Samantektir um skilning á Eddu” by Jón Guðmundsson “the learned”. Other treatises on poetics, however, exist in Iceland from this era. For example, the MS AM 148 8vo, written in the latter half of the seventeenth century, includes two short essays on Icelandic poetics. Both of them were transcribed by Magnús Jónsson (1637–1702), a wealthy farmer in the Western Fjords and a collector of manuscripts. One of the pieces is a translation of a treatise in Latin by Magnús Ólafsson, published in Ole Worm’s *Literatura Runica* in 1636 (second printing in 1651), but the other one is of an unknown origin.

It is clear that the authors of both treatises were learned men, versed in classical and medieval literature and rhetoric. Both refer to Snorra-Edda and to various classical authors. The former discusses the stylistic device of hyperbole in sagas, *rímur* and poetry, but the latter focuses on the nature of Icelandic literature, its art and learning. Both treatises deal more with theories, the rules and methods in poetry, rather than about particular poets or poems, although the latter one mentions a few medieval poets.

Pórunn Sigurðardóttir

Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum, Háskóla Íslands

Árnagarði við Suðurgötu

IS-101 Reykjavík, Ísland

thsig@hi.is